

УДК 378: [061.12:061.3]

Кондратенко Ю.П., Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили

Основні напрямки і перспективи багатовекторної неперервної освіти

Духовне, економічне та інтелектуальне відродження українського суспільства вимагає створення спеціальних умов для всебічного розвитку всіх потенційних можливостей талановитої студентської молоді шляхом впровадження багатовекторної неперервної освіти, координованої взаємодії і співпраці університетів в рамках регіональних між університетських консорціумів. У статті розглянуто основні напрямки і перспективи багатовекторної неперервної освіти, що забезпечує вивчення студентами як фахових дисциплін, так і дисциплін, що відповідають їх нахилам, здібностям, прагненням і бажанням.

Spiritual, economic and intellectual revival of any society requires creation of special condition for development of all potentialities of talented students by introduction of multi-vector continuous education, coordinated interaction and universities' cooperation in the framework of regional inter-universities consortiums. Main directions and perspectives of multi-vector education which provides for students studying of both foundation courses and various distributive and elective courses to meet his/her inclinations, abilities, aspirations and desires are considered.

Кондратенко Юрій Пантелійович – доктор технічних наук, професор, Перший віце-президент Регіонального міжвузівського центру (м. Миколаїв), професор кафедри комп'ютерних технологій Миколаївського державного гуманітарного університету ім. П. Могили.

Наукові інтереси – сучасні проблеми вищої освіти, комп'ютеризовані системи управління та прогресивні інформаційні технології, системи підтримки прийняття рішень, експертні системи на нечіткій логіці, елементи і пристрої обчислювальної техніки і систем управління.

Вступ. Сучасні процеси державотворення в незалежній Україні відкривають широкі можливості для демократичних змін в освітянській сфері з метою швидкого підвищення не тільки кваліфікації, а й загальної культури та ерудиції спеціалістів з вищою освітою. Духовне, економічне та інтелектуальне відродження суспільства вимагає створення спеціальних умов для всебічного розвитку всіх потенціальних можливостей талановитої студентської молоді шляхом впровадження багатовекторної неперервної освіти на основі інтелектуального об'єднання, координованої взаємодії і співпраці регіональних міжуніверситетських консорціумів. Мета багатовекторної освіти полягає у створенні необхідних умов для глибокого вивчення кожним конкретним студентом як фахових дисциплін, так і дисциплін, що відповідають його нахилам і здібностям, прагненням і бажанням. Під введеним у даній статті новим терміном “багатовекторне навчання” слід розуміти паралельне отримання студентами знань з фахових дисциплін, що викладаються в їх базовому університеті, а також з додатково обраних за індивідуальним бажанням кожного студента дисциплін, що викладаються в інших університетах регіону.

Передумови впровадження багатовекторного неперервного навчання. Існуюча в Україні практично одновекторна система вищої освіти [2] спрямована на підготовку висококваліфікованих спеціалістів у конкретній галузі, разом з тим не забезпечує повної реалізації всіх потенційних можливостей кожного студента. Враховуючи існуючий (недостатній) рівень якості профорієнтаційної роботи серед випускників середніх шкіл, слід зазначити, що знання абітурієнтів про свою майбутню спеціальність часто обмежуються тільки рекламними матеріалами того чи іншого навчального закладу. В процесі ж навчання студенти розділяються на 4 групи:

- 1 група – студенти, які абсолютно вірно вибрали свій фах і не мають жодних розчарувань з приводу змісту дисциплін, що їм викладаються в університеті;
- 2 група – студенти, які вважають за необхідне отримати додатковий комплекс знань з дисциплін, що, на жаль, викладаються тільки в іншому університеті регіону (наприклад, студенти Морського технічного університету бажали б поглибити свої знання з педагогіки чи прослухати курс вищої математики за обсягом навчальної програми фізикоматематичного факультету класичного університету тощо);
- 3 група – студенти, які б хотіли більш широкої інтеграції технічної і гуманітарної освіти, що дозволить випускникам з технічних спеціальностей мати також глибокі знання з одного чи декількох гуманітарних напрямків: правознавства, етнографії, літературознавства, філософії, археології, біології, психології тощо;
- 4 група – студенти, які помилково обрали спеціальність і бажали б суттєвої зміни профілю підготовки шляхом збільшення кількості дисциплін, що вивчаються в інших ВНЗ регіону (повне переведення студента в ВНЗ іншого профілю, як правило, пов'язано з втратою одного або двох років, а також з необхідністю самостійного вивчення і складання додаткових іспитів з багатьох дисциплін, які часто і складають основу фундаментальної підготовки).

Існуюча в Україні система освіти передбачає введення до навчальних планів блоків дисциплін “за вибором вузу” та “за вибором студентів”, але, як правило, ці дисципліни пропонуються в рамках вузько-профільної спеціалізації і не можуть задовольнити бажання студентів 2-4 груп щодо отримання багатовекторної освіти. Відчуття ж студентами повної самореалізації і комфортності в сфері вищої освіти можливе тільки на основі розробки і впровадження принципів багатовекторної неперервної освіти.

Роль Регіональних міжвузівських центрів та консорціумів. Найбільш перспективним шляхом розвитку і впровадження багатовекторної неперервної освіти є творча співпраця університетів в рамках Регіональних міжуніверситетських центрів (РМЦ) чи консорціумів. Необхідність і значимість впровадження багатовекторного навчання в систему вищої освіти України не викликає сумніву, тим більше, що інтеграційні процеси в ВНЗ України на регіональних рівнях вже почалися в рамках сучасної освітньої реформи. В регіонах створені Ради ректорів для організації взаємодії між університетами. Наприклад, Рада ректорів Одеського регіону (голова – чл.-кор. Академії педагогічних наук України професор В.П. Малахов) об'єднує 19 різнопрофільних ВНЗ регіону. Крім того, ефективно функціонують Регіональні міжвузівські центри (РМЦ) в м. Дніпродзержинську (з 1995 р.) та в м. Миколаєві (з 1996 р.). Зокрема, до складу Миколаївського РМЦ входять 8 провідних ВНЗ м. Миколаєва, підпорядкованих спільно розробленому Статуту, зокрема, Миколаївський державний педагогічний університет, Український державний морський технічний університет, Миколаївська державна аграрна академія,

Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв, Південнослов'янський інститут Київського славістичного університету, Миколаївський навчально-науковий центр Одеського державного університету, Південна Академія підвищення кваліфікації працівників Мінмашпрому та ін. [1]. Основною метою діяльності Миколаївського РМЦ є сприяння процесу згуртування та об'єднання науково-педагогічних та інженерних сил вищих навчальних закладів м. Миколаєва на розв'язання актуальних науково-педагогічних і науково-технічних проблем, всебічний розвиток освітньої справи в інтересах України та її народу, піднесення ролі і збільшення внеску української науки в скарбницю загальнолюдських цінностей, сприяння захисту професійних та соціальних інтересів викладачів, науковців та інженерно-технічного персоналу. Тож впровадження багатовекторної підготовки висококваліфікованих спеціалістів повністю співпадає з метою діяльності РМЦ і буде сприяти на сучасному етапі державотворення в Україні всебічному і повному розкриттю потенційних можливостей талановитої студентської молоді. Крім того, ефективне впровадження концепції і методологічних основ багатовекторної освіти дозволить підвищити авторитет РМЦ як науково-освітніх недержавних організацій, що стане черговим кроком на шляху до створення високорозвиненого громадського суспільства.

Основні принципи неперервної багатовекторної освіти в межах одного регіону знайшли втілення в Сполучених Штатах Америки, і то була одна з цілей, для досягнення якої університети деяких регіонів об'єднались в Регіональні консорціуми університетів. В рамках одного такого Регіонального консорціуму, що може об'єднувати велику кількість різнопрофільних університетів, студенти мають можливість протягом всього періоду навчання отримати за їх бажанням навчальні кредити з будь-яких дисциплін в будь-якому університеті Регіонального консорціуму. Такий перспективний спосіб гнучкого реагування вищої школи на запити суспільства дозволяє створити умови для повної реалізації здібностей кожної молодої людини при будівництві на демократичних засадах економічно розвинутої держави. Досвід, наприклад, широко відомого Консорціуму університетів Вашингтонського регіону (Consortium of the Universities of the Washington Metropolitan Area), що за сучасними вимогами демократичного су-

пільства здійснює багатовекторну підготовку студентів в рамках 12-ти університетів [3], може бути поширений в багатьох країнах, що стали на шлях демократичного розвитку. Разом з тим особливості існуючої системи вищої освіти в будь-якій країні вимагають створення власної концепції багатовекторної неперервної освіти, яка б враховувала національні особливості освітнього процесу.

Основні концептуальні аспекти багатовекторної неперервної освіти. До основних напрямків досліджень, що пов'язані з розробкою розширеної концепції багатовекторного навчання, слід віднести:

- синтез структурно-організаційної побудови Регіональних міжуніверситетських консорціумів, що забезпечує гнучку переорієнтацію вузів на реалізацію можливостей багатовекторної, тобто всебічно інтегрованої підготовки спеціалістів з урахуванням особливостей культурного, політичного і економічного розвитку регіону, актуальних потреб на ринку праці тощо;
- розробку нормативно-правового забезпечення механізму функціонування системи багатовекторної освіти;
- створення системи оцінювання адекватності досягнутого рівня освіти відповідному рівню, що визначається кваліфікаційними характеристиками спеціалістів;
- аналіз можливості атестації спеціалістів за декількома спеціальностями (на межі спеціальностей) та принципів міжуніверситетської міжнародної сертифікації та нострифікації дипломів;
- формування методології науково-методичної взаємодії вузів в рамках Регіональних міжуніверситетських консорціумів, що націлена на впровадження нових інформаційних технологій, нових педагогічних методів із залученням можливостей глобальної мережі *Інтернет* для підвищення мотивації та ефективності самостійної роботи студентів, приведення всіх атрибутів освітньої діяльності до рівня міжнародних освітніх стандартів, розробку гнучких навчальних планів модульного типу з узагальненими формами та методами навчання, принципів атестації та рейтингової системи, електронних підручників та посібників;
- розробку механізмів кадрового забезпечення процесу багатовекторної підготовки, що передбачає залучення тільки провідних професорів та доцентів Регіональних міжуніверситетських консорціумів до викладання дисциплін в рамках інтегрованої підготовки спеціалістів, організацію періодичного підвищення їх кваліфікації шляхом стажування у відомих освітніх центрах в Україні та за кордоном;

- дослідження психолого-педагогічних аспектів, що базуються на виборі методів і засобів навчання в залежності від індивідуальних особливостей кожного студента і окремих груп студентів, аналізі психологічної сумісності викладачів і студентів;
- розробку методології адміністративної координації і обліку студентів при реалізації багатовекторної підготовки в територіально розподілених університетах регіону;
- аналіз фінансових аспектів, що пов'язані з матеріально-технічними та фінансово-економічними умовами забезпечення навчального процесу в рамках Регіональних міжуніверситетських консорціумів.

Висновки. Безумовно, на сучасному етапі освітньої реформи в Україні в першу чергу необхідна чітка концепція багатовекторної освіти, що враховує сучасну динаміку економічного розвитку суспільства, підвищення рівня інтелектуалізації технологічних і виробничих процесів, комплексність ринкових відношень, гуманітаризацію і демократизацію суспільства. Реалізація цих завдань пов'язана також з необхідністю розробки науково-методологічних аспектів багатовекторної освіти, в основі яких мають бути принципи інтеграції і взаємодії регіональних

ВНЗ з гнучкими формами навчального процесу, навчальними планами і програмами, що відповідатимуть повній реалізації в подальшому всіх потенціальних здібностей і можливостей кожного студента в регіоні. Отже, концепція багатовекторної неперервної освіти та методологія її впровадження є одними з актуальних напрямків наукових досліджень в рамках сучасної освітньої реформи в Україні. При цьому концепція повинна враховувати особливості багатовекторного навчання при підготовці фахівців різного кваліфікаційного рівня: бакалаврів, спеціалістів та магістрів.

Література

1. Романовський Г.Ф., Кондратенко Ю.П. Взаємозв'язок завдань Регіонального міжвузівського центру з проблемами суднобудування. Матеріали міжнародного симпозіуму "Проблеми суднобудування: стан, ідеї, рішення", Миколаїв, Україна, 1997. – С. 44-45.
2. Сучасні проблеми вищої освіти // Збірник доповідей до науково-практичної конференції. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 1998. – 144 с.
3. University of Maryland, College Park. – University Book Center, 2000. – P. 19-21.

Надійшла до редколегії 14.10.2002 р.